

بررسی تطبیقی میزان آگاهی و استفاده از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه ایلام و دانشگاه آزاد اسلامی ایلام)

یاسر فیض‌اللهی^۱ | زهرا موسوی زاده^۲ | علی جلالی دیزجی^۳

۱- کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، دانشگاه علامه طباطبائی تهران (نویسنده مسئول) yaser.faizolahy@gmail.com

۲- دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش شناسی دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران dizaji@yahoo.com

۳- دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش شناسی دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۹/۲۸ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۱۲

چکیده

هدف: امروزه مهارت جستجو در وب برای بسیاری از جستجوگران از اهمیت خاصی برخوردار است و با افزایش شتابناک حجم اطلاعات در وب، فراگیری آنها ضروری به نظر می‌رسد. هدف پژوهش حاضر بررسی تطبیقی میزان آگاهی و استفاده دانشجویان دانشگاه‌های ایلام و آزاد اسلامی واحد ایلام از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب است.

روش پژوهش: روش پژوهش، پیمایشی و برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه استفاده شده است. ضریب آلفای کرونباخ برای پرسشنامه پژوهش، عدد ۰/۸۲ است که پایایی مطلوبی را نشان می‌دهد. نمونه آماری پژوهش ۳۷۵ نفر از دانشجویان دانشگاه ایلام و دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام می‌باشند که به روش تصادفی طبقه‌ای انتخاب شده‌اند. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند و از آزمون همبستگی اسپیرمن، آزمون t و آزمون مان-ویتنی استفاده شده است.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان می‌دهد که میانگین آشنایی دانشجویان دو دانشگاه ایلام و آزاد اسلامی واحد ایلام با ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب، به ترتیب، ۳/۶۰ و ۳/۲۲ است. هدف اکثریت دانشجویان دو دانشگاه از جستجوی اطلاعات در شبکه جهانی وب، انجام پروژه‌های درسی بوده است. از بین ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب، موتورهای جستجو بیشترین استفاده را داشته‌اند و در میان موتورهای جستجو، دانشجویان از Google و Yahoo بیشترین استفاده را کرده‌اند و در میان راهنماهای موضوعی، بیشترین استفاده از Yahoo بوده است. میانگین میزان تجربه استفاده از ابزارهای جستجوی اطلاعات در دانشگاه ایلام ۳/۰۱ و در دانشگاه آزاد اسلامی، ۲/۴۴ است.

نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش نشان داد که میزان آگاهی دانشجویان دو دانشگاه از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب، پایین بوده است؛ در نتیجه میزان استفاده این دانشجویان از ابزارها نیز مطلوب نبوده است.

واژه‌های کلیدی: وب، اطلاعات، ابزارهای جستجوی اطلاعات، رفتار جستجوی اطلاعات

مقدمه

امروزه اطلاعات آنچنان بر جنبه‌های مختلف زندگی تأثیر گذاشته است که نمی‌توان از آن غفلت نمود. نیاز به اطلاعات همواره به‌عنوان یکی از اصولی‌ترین نیازهای بشر برای پیشرفت مطرح بوده است. در دوران پیشین دانشمندان و فیلسوفان، جامعه اصلی استفاده‌کنندگان از اطلاعات به شمار می‌آمدند؛ اما امروزه این حدود مرز به‌طور کامل برداشته شده و اطلاع‌یابی به‌عنوان یکی از اساسی‌ترین نیازهای افراد در جوامع پیشرفته یا به تعبیر دیگر جوامع اطلاعاتی مطرح است. اینترنت به‌عنوان شاخص‌ترین نماد عصر اطلاعات با سرعتی حیرت‌افزا در طی دهه اخیر رشد کرده و به‌عنوان مناسب‌ترین و پرکاربردترین بستر اصلی انتقال اطلاعات الکترونیکی میان شبکه‌های مختلف رایانه‌ای به کار گرفته شده است. رشد و گسترش روزافزون وب جهانی تغییر و تحول شگرفی در فرآیند اطلاع‌یابی به وجود آورده است و باعث شده است که تعداد بسیاری از استفاده‌کنندگان از طریق رایانه امکان جستجو و دسترسی به حجم زیادی از اطلاعات متنوع، از قبیل متن کامل مقالات، گزارش‌های علمی، اخبار و گردهمایی‌های علمی را پیدا کنند. برای سهولت جستجو در وب و دسترسی به اطلاعاتی که هیچ نشانی اینترنتی از آن در دسترس نیست، از امکاناتی تحت عنوان ابزارهای جستجوی وب می‌توان استفاده کرد.

ابزارهای جستجوی اطلاعات، بازیابی منابع اطلاعاتی موجود در وب جهانی را تسهیل می‌کنند. باید یادآور شد که استفاده از این ابزارها، از راهبردهای خاصی برای جستجو بهره می‌گیرد (تاج‌الدینی، ۱۳۸۴، ص ۱۵) و اطلاع از انواع ابزارها، گزینش مناسب‌ترین ابزارهای جستجو بر مبنای هدف اطلاعاتی کاربر و استفاده از راهبردهای موردنظر از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در عصر حاضر جویندگان اطلاعات با انبوهی از اطلاعات پراکنده روبرو هستند و اگر بخواهند به شیوه سنتی به تحقیق بپردازند، دیر یا زود قربانی روزافزون اطلاعات خواهند شد. بهره‌گیری از فناوری‌های اطلاعاتی برای افزایش کارایی و بهره‌وری مناسب در اغلب زمینه‌ها به‌سرعت در حال گسترش است. اینترنت به‌عنوان یکی از ابزارهای سریع و دقیق دسترسی به

اطلاعات الکترونیکی در قالب صفحات وب تبدیل شده است. اینترنت قابلیت‌های متعددی در عرصه علمی دارد. محققان و پژوهشگران و جویندگان زیادی از این شبکه اطلاعاتی برای دستیابی به اطلاعات موردنیاز و اشاعه اطلاعات استفاده می‌کنند. وب به‌عنوان منبع عمده اطلاعاتی در زندگی روزمره و حرفه‌ای به شمار می‌رود. رشد تصاعدی میزان اطلاعات در وب فرآیند دستیابی به اطلاعات را تحت تأثیر قرار داده و متحول کرده است؛ بنابراین آن‌ها ناگزیر از استفاده از ابزارهایی برای دستیابی به اطلاعات موردنیاز هستند.

کتابداران و متخصصان اطلاع‌رسانی که وظیفه اصلی در دسترس قرار دادن اطلاعات موردنیاز استفاده‌کنندگان را بر عهده دارند، در گذشته‌ای نه‌چندان دور تقریباً تنها قشری از جامعه به شمار می‌رفتند که دانش و مهارت لازم را برای جستجو در این گونه منابع داشتند. همچنین، کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی، تنها مکان‌هایی محسوب می‌شدند که در آنجا منابع و پایگاه‌های اطلاعاتی برای پاسخگویی به نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان قابل دسترس بود؛ بنابراین، برای بسیاری از استفاده‌کنندگان نهایی، امکان دسترسی مستقیم و مستمر به منابع و پایگاه‌های اطلاعاتی وجود نداشت. بدیهی است در چنین شرایطی، تعداد نسبتاً کمی از استفاده‌کنندگان نیاز به فراگیری اصول و مهارت‌های بازیابی را در خود احساس می‌کردند. ظهور اینترنت و سپس رشد و گسترش روزافزون «شبکه جهانی وب»، تغییر و تحول شگرفی در فرآیند اطلاع‌یابی به وجود آورد و باعث شد که تعداد بسیار زیادی از استفاده‌کنندگان برای اولین بار از خانه یا محل کار خود به‌تنهایی از طریق کامپیوتر شخصی، امکان جستجو و دسترسی به حجم زیادی از اطلاعات را پیدا کنند. به این ترتیب، برخلاف گذشته که استفاده‌کنندگان، نیاز کمتری به فراگیری مهارت‌های اطلاع‌یابی در خود احساس می‌کردند و اغلب از کتابداران یا متخصصان اطلاع‌رسانی برای دسترسی به اطلاعات کمک می‌گرفتند، برای اولین بار مجبور شدند که بدون حضور یک واسط انسانی (کتابداران و متخصصان اطلاع‌رسانی)

¹. World wide web

و داشتن دانش کافی درباره اصول و مهارت‌های جستجو و بازیابی اطلاعات، به کاوش اطلاعات بپردازند.

بازیابی اطلاعات در وب جهانی توسط ابزارهای جستجو از جمله موتورهای جستجو و راهنماهای موضوعی و ابرموتورهای جستجو انجام می‌شود. ابزارهای جستجو با نمایه کردن صفحات وب، جویندگان را از وجود اطلاعات در مکان‌های مختلف آگاه می‌سازد. هریک از ابزارهای جستجو، محتوا، پوشش و واسط منحصر به فرد خود را دارد و برای استفاده و راهبرد جستجوی موفق و مفید باید از مجموعه اصول و قواعد جستجوی این ابزارها آگاهی داشت. اگر جوینده اطلاعات نداند از چه نظام مناسبی و با چه روش‌هایی برای دسترسی به اطلاعات در وب استفاده کند، هرگز نمی‌توان به اطلاعات دقیق، به موقع، روزآمد و مرتبط با موضوع مورد نظر خود دست یابد و زمان زیادی را بایستی برای تشخیص موارد مربوط از موارد نامربوط صرف کند؛ بنابراین ضرورت دارد که هر کاربری به منظور به حداقل رساندن زمان جستجو و دستیابی هرچه اصولی‌تر به اطلاعات، با اصول و روش‌های جستجو آشنا گشته و آن‌ها را در زمینه کاری خود به کار ببندد.

مطالعه میزان آگاهی و استفاده دانشجویان از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب، می‌تواند در جهت شناخت مهم‌ترین توانمندی‌های آنان و همچنین پی بردن به نقاط ضعف آن‌ها در این بخش، به منظور برنامه‌ریزی‌های آینده، مسئولین را یاری نماید. بنابر آنچه گذشت پژوهشگر در این پژوهش به دنبال آن است که بررسی مقایسه‌ای از میزان آگاهی و استفاده دانشجویان دانشگاه‌های ایلام و آزاد اسلامی واحد ایلام از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب انجام دهد.

در ادامه به بررسی پیشینه موضوع در داخل و خارج از کشور می‌پردازیم:

اسلامی و کشاورز (۱۳۸۶) در پژوهش خود به "بررسی مهارت جستجوی اطلاعات در منابع الکترونیکی پیوسته در دانشجویان دکتری دانشکده جغرافیای دانشگاه تهران" وب پرداختند. نتایج نشان داد که میزان مهارت مقدماتی در استفاده از وب و ابزارهای جستجو در دانشجویان دکتری تخصصی

دانشکده جغرافیای دانشگاه تهران کم‌تر از حد متوسط به نظر می‌رسد. بیشتر دانشجویان خود را «آزموده» (کسی که در یافتن اطلاعات مورد نیاز موفق است، ولی در بیشتر مواقع به کمک نیاز دارد) ارزیابی کرده‌اند. گوگل و یاهو شناخته‌شده‌ترین موتورهای جستجو در بین جامعه مورد بررسی هستند. پایگاه اطلاعاتی «الزور» شناخته‌شده‌ترین و پر استفاده‌ترین و پایگاه اطلاعاتی «جان وایلی» ناشناخته‌ترین و کم‌استفاده‌ترین پایگاه در بین دانشجویان است.

درودی (۱۳۸۷) در پژوهش خود به "بررسی مهارت‌های دانشجویان کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی (واحد علوم و تحقیقات تهران) در جستجوهای اینترنتی" پرداختند. نتایج نشان داد که دانشجویان نام‌برده برای جستجوی اطلاعات، بیشتر از موتورهای کاوشگر استفاده می‌کنند. بیشترین راهبرد استفاده‌شده توسط دانشجویان برای جستجوی اطلاعات، افزایش مانعیت و در صورت عدم نتیجه‌گیری مطلوب، فرمول‌بندی مجدد بوده است. بیش از نیمی از دانشجویان اظهار داشته‌اند که برای جستجوی اطلاعات از ابزارهای استاندارد انتخاب کلیدواژه استفاده می‌کنند. نتایج نشان داد که تعداد زیادی از دانشجویان از توصیفگرهای مناسب برای تدوین پرس‌وجوی خود استفاده می‌کنند.

فرزانه و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله خود به "بررسی میزان آگاهی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل در استفاده از منابع اطلاعاتی الکترونیکی" پرداختند. یافته‌ها نشان داد که میزان آگاهی کلی دانشجویان با منابع اطلاعاتی حدود ۴۶/۵ درصد بود. بین رشته‌های مختلف تحصیلی از لحاظ میزان استفاده از منابع اطلاعاتی اختلاف معنی‌داری مشاهده نشد. نتایج نشان داد که میزان آگاهی دانشجویان در استفاده از منابع اطلاعاتی الکترونیکی موجود در دانشگاه در سطح پایین قرار دارد.

سلیمانی نژاد، سلاجقه، سلیمانی (۱۳۹۵) در پژوهش خود به "بررسی میزان استفاده از وب (با رویکردی به وب نامرئی) براساس مدل تیپ ایده‌آل ماکس وبر: مطالعه موردی اعضای هیأت علمی دانشکده علوم دانشگاه باهنر کرمان" پرداختند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهند که مهم‌ترین هدف جست‌وجوی

قبل از انجام جستجو را در جستجوی خود رضایت‌بخش خوانده و نسبت به گذشته، استفاده بیشتری از امکانات جستجوی پیشرفته داشته‌اند.

مالک و محمود^۲ (۲۰۰۹) در پژوهش خود به بررسی "رفتار جستجوی وب دانشجویان دانشگاه: مطالعه موردی دانشگاه پنجاب" پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش عبارت‌اند از: استفاده از وب برای تکالیف دانشگاهی، ارجحیت گوگل نسبت به سایر موتورهای جستجو، فرمول‌بندی مجدد پرسش، استفاده از قابلیت‌های جستجوی پیشرفته و جستجوی ساده، مرور ده نتیجه اولیه بازایی شده به وسیله موتورهای جستجو و مسئله سرعت پایین. بیشتر دانشجویان بین دو تا پنج سال تجربه استفاده از وب را دارند. ۳۱٪ از جامعه پژوهش اظهار داشته‌اند که روزانه حداقل یک‌بار از وب استفاده می‌کنند. مهم‌ترین اهداف دانشجویان یادشده در استفاده از وب، پژوهش، سرگرمی و آموزش بوده است. موتور جستجوی گوگل بیشترین استفاده را بین دانشجویان داشته است و مهم‌ترین دلایل استفاده از آن را راحتی استفاده، اعتبار، ربط، سرعت و ... دانسته‌اند.

دگروت، شولتز و بلیکک^۳ (۲۰۱۴) در پژوهش خود به بررسی "رفتار جستجوی اطلاعات و استفاده از منابع آنلاین، تصویری از دانشکده علوم پزشکی فعلی" پرداختند. این پژوهش رفتارهای جستجوی اطلاعات دانشکده علوم بهداشت، از جمله استفاده آنها از پایگاه‌های اینترنتی، مجلات و رسانه‌های اجتماعی را ارزیابی کرده است. یافته‌ها نشان داد که مدل‌های اصلی‌ترین پایگاه اطلاعاتی مورد استفاده بوده است. بیشتر پاسخ‌دهندگان اظهار داشتند که حداقل هفته‌ای یک‌بار از پایگاه داده استفاده می‌کنند. در مقایسه با مدل‌های آنلاین، روزانه استفاده بیشتری از گوگل شده است. سایر پایگاه‌ها کاربرد بسیار کمتری داشتند. نتایج پژوهش حاکی از این است که استفاده کم از سایر پایگاه‌های اطلاعاتی، نیاز به ارتقاء معنی‌دار منابع آنلاین و آموزش سواد انفورماتیک را برای اعضای هیأت علمی نشان می‌دهد.

اعضای هیأت علمی؛ اهداف پژوهشی، آموزشی و ارتقاء دانش‌بنیان آنان در حوزه تخصصی‌شان بوده است. بیشترین استفاده اعضای هیأت علمی در وب مرئی از موتورهای کاوش و در وب نامرئی از پایگاه‌های اطلاعاتی است. موتور کاوش گوگل و پایگاه‌های اطلاعاتی به خصوص ساینس دایرکت، پرکاربردترین ابزار برای رفع نیازهای اطلاعاتی جامعه آماری بوده‌اند. شیوه‌ی جستجوی آنان در وب، جستجوی پیشرفته بوده و استفاده از عملگرها را در استراتژی جستجوی خود قرار می‌دهند. امیرامینی خلف لو، بیات و وکیلی (۱۳۹۷) در پژوهش خود "رفتار اطلاع‌یابی دانشجویان علمی- کاربردی مرکز آموزش جهاد کشاورزی بوشهر و ارائه راه‌کارهایی در جهت ارتقاء آن" را مورد بررسی قرار دادند. یافته‌ها نشان داد که بیشترین انگیزه دانشجویان از جستجوی اطلاعات، تهیه گزارش‌ها و پژوهش‌های درسی است. بیشتر دانشجویان بین ۳ تا ۶ ساعت در هفته از اینترنت استفاده می‌کنند که بیشترین استفاده از پست الکترونیک، موتورهای کاوش نظیر گوگل و پایگاه‌های تخصصی است. مهم‌ترین موانع دسترسی به اطلاعات آشنایی نداشتن با زبان انگلیسی، کمبود منابع موجود در کتابخانه مرکز و حجم زیاد اطلاعات بازایی شده ذکر شده است.

پژوهش‌های مرتبط انجام شده در خارج از ایران :

مارتزوکو^۱ (۲۰۰۸) در مقاله خود به بررسی "نگرش‌های دانشجویان درباره موتورهای جستجوی وب - افزایش درک از راهبردهای جستجوی پیچیده" پرداخته است. ۷۱/۲٪ از دانشجویان مورد مطالعه، اظهار داشته‌اند که بیش از دو سال تجربه استفاده از موتورهای جستجوی وب را دارند. دانشجویان اظهار داشته‌اند که بیشترین استفاده را از موتور جستجوی گوگل، یاهو و آلتاویستا دارند. پس از انجام جستجو، ۳۹/۴٪ از دانشجویان به میزان زیاد و ۲۴/۲٪ آن‌ها در حد متوسط از موتورهای جستجو رضایت داشته‌اند. پژوهشگر از دانشجویان مورد نظر خواست تا در مورد نیاز اطلاعاتی خود فکر کرده و سپس آن را به صورت اصطلاحات کوتاه درآورده و در کادر جستجو وارد کنند. بیشتر دانشجویان شرکت‌کننده در این پژوهش، آموزش‌های کلاسی

2. Malik & Mahmood

3. De Groot, Shultz, Bleckic

4. Medline

1. Martzoukou

این مطالعه برای سیاست گذاران و تأمین کنندگان اطلاعات در محیط‌های دانشگاهی سودمند خواهد بود.

جمع‌بندی پیشینه‌های داخلی و خارجی نشان داد که پژوهش در زمینه رفتارهای جستجوی اطلاعات کاربران در وب در سال‌های اخیر به میزان بسیار زیادی افزایش یافته است و اطلاعات زیادی درباره مدل‌ها، الگوها و موانع این رفتارها وجود دارد. پژوهش‌های ذکر شده بیشتر بر توصیف الگوهای جستجوی کاربران و تأثیر عوامل خاص مانند هدف جستجو، تجربه استفاده از وب و توانایی‌های شناختی روی رفتارهای جستجو متمرکز بوده است. اکثر این مطالعات برای مشخص کردن اینکه چه کسانی وب را جستجو می‌کنند، درک آن‌ها از ابزارهای جستجوی وب، نحوه جستجوی آن‌ها و تعیین میزان توانایی کاربران در استفاده از وب بوده است. اکثریت پیشینه‌ها در داخل و خارج کشور به چگونگی استفاده کاربران از ابزارهای جستجو مانند موتورهای کاوش، ابرموتورهای کاوش، راهنماهای موضوعی پرداخته‌اند. تاکنون پژوهشی که به بررسی تطبیقی استفاده دانشجویان دانشگاه‌های ایلام از ابزارهای جستجوی وب بپردازد، انجام نشده است. ما در این پژوهش بر آن هستیم که استفاده دانشجویان دانشگاه ایلام و دانشگاه آزاد اسلامی ایلام از ابزارهای جستجو را به صورت تطبیقی مورد بررسی قرار دهیم.

پرسش‌های اساس پژوهش عبارتند از:

۱. میزان آگاهی دانشجویان دانشگاه‌های ایلام و آزاد اسلامی ایلام از ابزارهای جستجوی وب چقدر است؟
۲. اهداف دانشجویان دانشگاه‌های ایلام و آزاد اسلامی ایلام از جستجوی اطلاعات در شبکه جهانی وب چیست؟
۳. دانشجویان مورد بررسی از چه راهبردهایی برای جستجوی اطلاعات در شبکه جهانی وب استفاده می‌کنند؟
۴. مهارت دانشجویان مورد بررسی در استفاده از ابزارهای جستجوی وب چقدر است؟
۵. کدام ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب، بیشترین و کمترین استفاده را در بین دانشجویان مورد بررسی دارد؟
۶. میزان استفاده دانشجویان دانشگاه‌های ایلام و آزاد اسلامی ایلام از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب چقدر است؟

اکارولا^۱ و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهش خود "رفتارهای جستجوی اطلاعات دانشجویان پزشکی: یک نظرسنجی مقطعی مبتنی بر وب" را مورد بررسی قرار دادند. هدف این پژوهش، توصیف الگوی فعلی دانشجویان پزشکی در استفاده از منابع اطلاعاتی حوزه سلامت و تجربه آنها از جستجو و ارزیابی منابع اطلاعاتی بود. یافته‌ها نشان می‌دهد که بیشتر پاسخ‌دهندگان آموزش رسمی در خصوص جستجوی اطلاعات را سپری کرده‌اند، اما در خصوص ابزارهایی مانند گوگل، ویکی‌پدیا یا رسانه‌های اجتماعی این آموزش‌ها کمتر بوده است؛ در حالی که آنها استفاده بیشتری از این ابزارها داشته‌اند. در دسترس بودن، سادگی و سودمندی کلی ویژگی‌های مشترک این منابع پرکاربرد بوده است. دانشجویان، مدیریت اطلاعات یا اضافه بار منابع و قابلیت دسترسی به منابع را به عنوان مهم‌ترین چالش‌های خود ذکر کرده‌اند.

حیبی^۲ و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهش خود به "استراتژی‌های جستجو و ابزارهای جستجوی اطلاعات استفاده شده به وسیله دانشجویان دکتری داروسازی: مطالعه کیفی" پرداختند. در این پژوهش برای گردآوری اطلاعات از روش مصاحبه استفاده شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که اسکوپوس^۳ و گوگل اسکالر^۴ محبوب‌ترین ابزارهای جستجوی استفاده شده توسط شرکت کنندگان بود. استراتژی‌های جستجوی مشارکت کنندگان در دو موضوع (ابزار جستجو و استراتژی‌های جستجو) و شش زیرمجموعه دسته‌بندی شدند که عبارتند از: ابزارهای شروع جستجو، ابزارهای جستجوی مورد استفاده، دلایل استفاده، انتخاب و اصلاح کلمات کلیدی، نوع جستجو و جستجوی میدانی. نتایج تحقیق حاکی از این است که گوگل اسکالر به یک گزینه جدی برای پایگاه داده‌های تخصصی مانند پابمد^۵، وب آف ساینس^۶ و اسکوپوس تبدیل شده است. نتایج

1. O'Carroll

2. Habibi

3. Scopus

4. Google Scholar

5. Pubmed

6. Web of Science

اطلاعات در وب را مورد بررسی قرار دهیم. فرضیه های پژوهش عبارتند از:

فرضیه اول: بین میزان آگاهی و استفاده دانشجویان از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب رابطه معنی داری وجود دارد.

فرضیه دوم: بین میزان آگاهی دانشجویان دو دانشگاه از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب تفاوت معنی داری وجود دارد.

فرضیه سوم: بین میزان استفاده دانشجویان دو دانشگاه از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب تفاوت معنی داری وجود دارد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع کاربردی است. روش پژوهش حاضر پیمایشی و پژوهش از نوع توصیفی است. جامعه آماری پژوهش، کلیه دانشجویان مقاطع تحصیلی موجود (کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد) و در رشته های مختلف دو دانشگاه ایلام و آزاد اسلامی واحد ایلام هستند. به دلیل گسترده بودن جامعه آماری، نمونه گیری انجام شد. نمونه گیری از دانشجویان با روش تصادفی طبقه ای صورت گرفت. در پژوهش حاضر، تعداد کل جامعه مورد بررسی ۱۲۰۰۰ نفر بود. طبق جدول کرجسی و مورگان برای این پژوهش، تعداد ۳۷۵ نفر به عنوان نمونه تعیین شد که از این تعداد ۱۵۶ نفر، دانشجوی دانشگاه ایلام و ۲۱۹ نفر، دانشجوی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام بوده اند.

در این پژوهش برای گردآوری داده ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. از ۳۷۵ پرسشنامه توزیع شده، ۳۲۸ پرسشنامه عودت داده شدند. ۸۷/۴٪ از پرسشنامه های توزیع شده، تکمیل و بازگردانده شد. این پرسشنامه شامل دو قسمت بود، قسمت اول مشخصات فردی دانشجویان مورد بررسی را در بر می گرفت که شامل جنسیت، سن، نام دانشگاه، نام دانشکده، رشته تحصیلی و مقطع تحصیلی بود و قسمت دوم که شامل ۳۶ سؤال (۳۵ سؤال بسته و ۱ سؤال باز)، مربوط به سؤالات اصلی پژوهش بود. هر سؤال شامل گزینه های مختلفی بود که دانشجویان

۷. نتایج یافته شده به وسیله ابزارهای جستجوی وب تا چه حد

نیازهای دانشجویان مورد بررسی را برآورده می کند؟

۸. چه میزان از نتایج یافته شده به وسیله ابزارهای جستجوی وب توسط دانشجویان دانشگاه ایلام و دانشگاه آزاد اسلامی ایلام مورد مطالعه و استفاده قرار می گیرند؟

۹. مشکلات موجود در استفاده از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب از نظر دانشجویان مورد مطالعه چیست؟

هدف اصلی پژوهش بررسی تطبیقی میزان آگاهی و استفاده دانشجویان دانشگاه های ایلام و آزاد اسلامی واحد ایلام از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب است.

امروزه وب به بزرگترین منبع بازیابی اطلاعات تبدیل شده است. اینترنت کار جستجوی بهینه را برای کاربران مشکل نموده است، مهم ترین سؤال این است که چگونه می توانیم در اینترنت به جستجوی اطلاعات بپردازیم. کتز معتقد است «اینترنت همچون یک مغازه سمساری است که همه چیز در آن یافت می شود. اینترنت پدیده ای بی شکل و قواره است. یک فرد بی تجربه می تواند ساعت های مدیدی غرق در جستجوی بی فایده در اینترنت باشد. حتی جستجو هایی که با منطق کافی شروع شوند، ممکن است در فضای نامتناهی شبکه گم شوند. برای در امان ماندن از این مخاطرات شبکه، برداشتن سه گام ضروری است. ۱) باید راه های مشخصی برای دسترسی وجود داشته باشد که امکان اشتباه کردن و از دست دادن زمان را کاهش دهد. ۲) باید دانش کافی در حوزه های مورد علاقه فردی که به جستجو می پردازند وجود داشته باشد و ۳) باید نسبت به افزوده ها و روش های جدید جستجو در اینترنت هوشیاری مستمر وجود داشته باشد» (داورپناه، ۱۳۸۷، ص ۹۱).

نتایج این تحقیق می تواند در برنامه ریزی های آینده در جهت افزایش سطح آگاهی و مهارت دانشجویان نسبت به وب و ابزارهای جستجوی وب و در تأمین دسترسی مؤثر دانشجویان و همچنین استفاده بهتر از خدمات متنوع وب مورد استفاده قرار گیرد. به همین منظور در این پژوهش بر آن هستیم که رابطه بین میزان آگاهی و استفاده دانشجویان از ابزارهای جستجوی

اس و ترسیم نمودارها با استفاده از نرم افزار مایکروسافت اکسل انجام گرفته است. برای تجزیه و تحلیل فرضیه های پژوهش از آزمون های آماری ضریب همبستگی اسپیرمن، آزمون t و آزمون مان-ویتنی استفاده شده است.

یافته ها

۳۲۸ نفر از دانشجویان دو دانشگاه، پرسشنامه های مربوطه را تکمیل کرده و عودت دادند که ۱۶۳ نفر (۴۹/۷٪) از آنها مرد و ۱۶۵ نفر (۵۰/۳٪)، از آنها زن بوده اند. ۱۴۷ نفر از دانشجویان دانشگاه ایلام در این بررسی شرکت داشتند که ۷۰ نفر (۴۷/۶٪) از دانشجویان مرد و ۷۷ نفر (۵۲/۴٪) از آنها زن بوده اند. ۱۸۱ نفر از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام نیز در این بررسی شرکت داشتند که ۹۳ نفر (۵۱/۴٪) از دانشجویان مرد و ۸۸ نفر (۴۸/۶٪) از آنها زن بوده اند.

جدول ۱ نشان دهنده اطلاعات توصیفی مربوط به دانشجویان شرکت کننده در بررسی بر حسب سن و جنسیت آنهاست.

می توانستند گزینه های مدنظر خود را مطابق طیف لیکرت انتخاب نمایند. در پایان پرسشنامه نیز، سؤالی باز مطرح شد تا دانشجویان مواردی را که به نظرشان در پرسشنامه مطرح نشده است، بیان کنند.

به منظور اندازه گیری روایی پرسشنامه در این پژوهش، از روایی محتوایی استفاده گردید. روایی محتوایی یک پرسشنامه به سؤالاتی که تشکیل دهنده آن وابسته است که غالباً توسط افراد متخصص در حوزه مورد مطالعه تعیین می گردد. بدین منظور پرسشنامه در اختیار چند نفر از اساتید (از اساتید دانشگاه فردوسی مشهد و دانشگاه شهید چمران اهواز) و دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علم اطلاعات و دانش شناسی قرار گرفت تا سؤالات پرسشنامه از لحاظ محتوایی مورد بررسی قرار گیرد. به منظور بررسی میزان پایایی پرسشنامه، داده ها به نرم افزار اسپس اس وارد و با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. ضریب آلفای کرونباخ برای پرسشنامه پژوهش، عدد ۰/۸۲. به دست آمد که پایایی مطلوبی را نشان می دهد. تجزیه و تحلیل داده ها در پژوهش حاضر در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی و با استفاده از نرم افزار آماری اسپس اس

جدول ۱. توزیع فراوانی و درصد سن دانشجویان شرکت کننده در بررسی بر حسب جنسیت آنها

کل	سن (سال)			جنسیت	
	زیر ۲۰ سال	۲۱-۲۴	۲۵-۲۸		
۱۶۳	۴۶	۹۷	۱۶	۴	مرد
۴۹/۷	۱۴	۲۹/۶	۴/۹	۱/۲	درصد
۱۶۵	۴۵	۱۰۳	۱۱	۶	زنان
۵۰/۳	۱۳/۸	۳۱/۴	۳/۳	۱/۸	درصد
۳۲۸	۹۱	۲۰۰	۲۷	۱۰	کل
۱۰۰	۲۷/۸	۶۱	۸/۲	۳	درصد

از ۳۲۸ پرسشنامه عودت داده شده، ۱۸۱ نفر (۵۵/۲٪) دانشجوی دانشگاه آزاد اسلامی ایلام و ۱۴۷ نفر (۴۴/۸٪) دانشجوی دانشگاه ایلام بوده اند. از ۱۴۷ نفر دانشجوی دانشگاه ایلام، ۱۴۵ نفر در مقطع تحصیلی کارشناسی و ۲ نفر در مقطع

مطابق با جدول ۱، بیشترین دانشجویان شرکت کننده در بررسی در بازه سنی ۲۱-۲۴ و کمترین میزان دانشجویان شرکت کننده در بررسی در بازه سنی ۲۹ سال و بیشتر بوده اند.

سؤال اول پژوهش: میزان آگاهی دانشجویان دانشگاه‌های ایلام و آزاد اسلامی واحد ایلام از ابزارهای جستجوی وب چقدر است؟

جدول ۲ اطلاعات مربوط به میزان تجربه دانشجویان مورد بررسی دو دانشگاه در استفاده از وب را نشان می‌دهد. ۱۲۸ نفر (۸۷/۱٪) از دانشجویان دانشگاه ایلام از وب استفاده می‌کنند، در حالی که ۱۳۰ نفر (۷۱/۸٪)، از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام از وب استفاده دارند.

تحصیلی کاردانی، مشغول به تحصیل بوده‌اند. از ۱۸۱ نفر دانشجوی دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام، ۱۳۴ نفر در مقطع کارشناسی و ۴۷ نفر در مقطع کاردانی مشغول به تحصیل بوده‌اند. لازم به ذکر است که در مقطع کاردانی، رشته‌های بیشتری در دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام وجود دارد.

جدول ۲. توزیع فراوانی و درصد نسبی میزان تجربه استفاده از وب

مجموع	بیشتر از پنج سال	چهار تا پنج سال	دو تا سه سال	یک سال	تجربه‌ای ندارم	میزان تجربه	
						فراوانی	شاخص‌های آماری
۱۴۷	۱۱	۲۸	۴۵	۲۹	۳۴	فراوانی	دانشگاه ایلام
۱۰۰	۷/۵	۱۹	۳۰/۶	۱۹/۷	۲۳/۱	درصد	
۱۸۱	۱۴	۲۵	۳۴	۳۳	۷۵	فراوانی	دانشگاه آزاد اسلامی
۱۰۰	۷/۷	۱۳/۸	۱۸/۸	۱۸/۲	۴۱/۴	درصد	

استفاده از وب را دارند. میزان تجربه دانشجویان دانشگاه ایلام در استفاده از وب با میانگین ۲/۶۸ و انحراف معیار ۱/۲۳۳ بیشتر از میزان تجربه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی ایلام با میانگین ۲/۲۸ و انحراف معیار ۱/۳۳۵ است.

تعداد ۸۶ نفر از دانشجویان دانشگاه ایلام اظهار داشته‌اند که میزان آشنایی آن‌ها با ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب، در حد متوسط است. ۲۵ نفر به میزان کم، ۱۴ نفر به میزان زیاد و ۸ نفر دانشجویان، هیچ‌گونه آشنایی با ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب نداشته‌اند. ۱ نفر نیز به میزان خیلی زیاد با ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب آشنایی داشته است. در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی ۸۰ نفر از دانشجویان در حد متوسط، ۳۰ نفر به میزان کم و ۲۸ نفر از آن‌ها اظهار داشته‌اند که هیچ‌گونه آشنایی با ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب ندارند. ۱۷ نفر به میزان زیاد و ۲ نفر از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی به میزان خیلی زیاد با ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب آشنایی داشته‌اند.

جدول ۲، فراوانی و درصد نسبی تجربه استفاده از وب دانشجویان مورد بررسی در دانشگاه ایلام و دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام را نشان می‌دهد. در بین دانشجویان دانشگاه ایلام، ۴۵ نفر از دانشجویان اظهار داشته‌اند که دو تا سه سال تجربه استفاده از وب را دارند. ۳۴ نفر از دانشجویان بیان کرده‌اند که تجربه استفاده از وب را ندارند، ۲۹ نفر از آن‌ها یک سال تجربه استفاده از وب را دارند. ۲۸ نفر از دانشجویان، اظهار داشته‌اند که چهار تا پنج سال تجربه استفاده از وب را دارند و ۱۱ نفر از دانشجویان مورد بررسی نیز گفته‌اند که بیشتر از ۵ سال تجربه استفاده از وب را دارند.

در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی نیز ۷۵ نفر تجربه استفاده از وب را ندارند. ۳۴ نفر نیز بیان کرده‌اند که بین دو تا سه سال تجربه استفاده از وب را دارند، ۳۳ نفر اظهار داشته‌اند که یک سال تجربه استفاده از وب را دارند. ۲۵ نفر، از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی بین چهار تا پنج سال تجربه استفاده از وب را دارند و ۱۴ نفر نیز اظهار داشته‌اند که بیش از پنج سال تجربه

سؤال دوم پژوهش: اهداف دانشجویان دانشگاه‌های ایلام و آزاد اسلامی ایلام از جستجوی اطلاعات در شبکه جهانی وب چیست؟
در جدول ۳ اهداف دانشجویان دانشگاه ایلام و دانشگاه آزاد اسلامی ایلام از جستجوی اطلاعات در شبکه جهانی وب مشاهده می‌شود.

میزان آشنایی دانشجویان دانشگاه ایلام با میانگین ۳/۶۰ و انحراف معیار ۹۹۱/۰. با ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب بیشتر از آشنایی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی با میانگین ۳/۲۲ و انحراف معیار ۱/۲۷۶ است. در نتیجه، از این نظر دانشجویان دانشگاه ایلام، وضعیت بهتری نسبت به دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی ایلام دارند.

جدول ۳. توزیع فراوانی و درصد نسبی اهداف دانشجویان از جستجوی اطلاعات در وب

سایر موارد	دسترسی به اطلاعات علمی روزآمد	بالا بردن معلومات عمومی و تخصصی	تحقیق و پژوهش	انجام پروژه‌های درسی	هدف دانشجویان شاخص‌های آماری	
					فراوانی	درصد
۱۴	۴۳	۵۸	۶۴	۸۷	دانشگاه ایلام	
					فراوانی	درصد
۹/۵	۲۹/۳	۳۹/۵	۴۳/۵	۵۹/۱	دانشگاه آزاد اسلامی	
۰	۴۲	۴۲	۷۱	۱۰۴	فراوانی	
۰	۲۳/۲	۲۳/۲	۳۹/۲	۵۷/۵	درصد	

بالا بردن معلومات عمومی و تخصصی و دسترسی به اطلاعات علمی روزآمد بوده است.

سؤال سوم پژوهش: دانشجویان دانشگاه‌های ایلام و آزاد اسلامی ایلام از چه راهبردهایی برای جستجو در شبکه جهانی وب استفاده می‌کنند؟

در جدول ۴ راهبردهای مورد استفاده دانشجویان دانشگاه ایلام و دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام برای جستجوی اطلاعات در شبکه جهانی وب مشاهده می‌شود.

مطابق با جدول، اهداف دانشجویان دانشگاه ایلام از جستجوی اطلاعات در وب، به ترتیب، انجام پروژه‌های درسی، بالا بردن معلومات عمومی و تخصصی، تحقیق و پژوهش و دسترسی به اطلاعات علمی و روزآمد و سایر موارد بوده است. در بررسی اهداف دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی ایلام از جستجوی اطلاعات در شبکه جهانی وب مشاهده شد که اهداف دانشجویان به ترتیب انجام پروژه‌های درسی، تحقیق و پژوهش،

جدول ۴. راهبرد استفاده شده برای جستجو در محیط وب

سایر موارد	دنبال کردن پیوندها در وبسایت‌ها	استفاده از راهنماهای موضوعی وب	استفاده از ابر موتورهای جستجو	استفاده از موتورهای جستجو	وارد کردن نشانی در نوار آدرس	استراتژی مورد استفاده شاخص‌های آماری	
						فراوانی	درصد
۳	۲۱	۲۴	۲۰	۵۷	۷۴	دانشگاه ایلام	
						فراوانی	درصد
۲	۱۴/۳	۱۶/۳	۱۳/۶	۳۸/۸	۵۰/۳	دانشگاه آزاد اسلامی	
۳	۱۷	۲۴	۲۷	۵۱	۸۷	فراوانی	
۱/۷	۹/۴	۱۳/۳	۱۴/۹	۲۸/۲	۴۸/۱	درصد	

استفاده از راهنماهای موضوعی وب و دنبال کردن پیوندها در وبسایتها بوده است.

سؤال چهارم پژوهش: مهارت دانشجویان موردبررسی در استفاده از ابزارهای جستجوی وب چقدر است؟
در جدول ۵، اطلاعات مربوط به میزان مهارت بازیابی اطلاعات از وب دانشجویان دانشگاه های مورد بررسی دیده می شود.

همانطور که در جدول فوق دیده می شود راهبردهای استفاده شده توسط دانشجویان دانشگاه ایلام به ترتیب عبارتند از: وارد کردن نشانی در نوار آدرس، استفاده از موتورهای جستجو، استفاده از راهنماهای موضوعی وب، دنبال کردن پیوندها در وبسایتها و استفاده از ابرموتورهای جستجو بوده است. راهبردهای استفاده شده توسط دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی نیز به ترتیب عبارتند از: وارد کردن نشانی در نوار آدرس، استفاده از موتورهای جستجو، استفاده از ابرموتورهای جستجو،

جدول ۵. توزیع فراوانی و درصد نسبی ارزیابی مهارت بازیابی اطلاعات وب

مجموع	خبره	آزموده	جستجوگر معمولی	تازه کار	نا آشنا	مهارت بازیابی اطلاعات	
						شاخص های آماری	
۱۴۷	۱۷	۴۲	۵۲	۲۴	۱۲	فراوانی	دانشگاه ایلام
۱۰۰	۱۱/۶	۲۸/۶	۳۵/۴	۱۶/۳	۸/۱	درصد	
۱۸۱	۱۷	۳۶	۴۹	۴۴	۳۵	فراوانی	دانشگاه آزاد اسلامی
۱۰۰	۹/۴	۱۹/۹	۲۷/۱	۲۴/۳	۱۹/۳	درصد	

اطلاعات از وب نا آشنا هستند و ۱۷ نفر از دانشجویان خود را در بازیابی اطلاعات از وب خبره ارزیابی کرده اند.
بررسی ها نشان می دهد دانشجویان دانشگاه ایلام، با میانگین ۳/۱۹ و انحراف معیار ۱/۱۰۰ مهارت خود در بازیابی اطلاعات از وب را نسبت به دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی با میانگین ۲/۷۶ و انحراف معیار ۱/۲۴۱ بهتر ارزیابی کرده اند. در نتیجه، از این نظر، دانشجویان دانشگاه ایلام وضعیت مناسبی نسبت به دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی دارند.

بررسی میزان آگاهی دانشجویان دانشگاه های موردبررسی از تفاوت کاربرد موتورهای جستجو، ابرموتورهای جستجو و راهنماهای موضوعی.
در جدول شماره ۶ اطلاعات مربوط به میزان آگاهی دانشجویان مورد بررسی از تفاوت ابزارهای جستجو با یکدیگر مشاهده می شود.

مطابق جدول فوق، ۵۲ نفر از دانشجویان دانشگاه ایلام اظهار داشته اند که در بازیابی اطلاعات از شبکه جهانی وب یک جستجوگر معمولی هستند، ۴۲ نفر از دانشجویان خود را در بازیابی اطلاعات از وب، آزموده ارزیابی کرده اند، ۲۴ نفر از دانشجویان خود را در بازیابی اطلاعات از وب، تازه کار ارزیابی کرده اند، ۱۷ نفر اظهار داشته اند که در بازیابی اطلاعات از وب خبره هستند و ۱۲ نفر از دانشجویان نیز، اظهار داشته اند که با مهارت بازیابی اطلاعات در وب نا آشنا هستند.

در بررسی پاسخ های دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی مشاهده می شود که ۴۹ نفر از دانشجویان اظهار داشته اند که در بازیابی اطلاعات از وب، جستجوگر معمولی هستند، ۴۴ نفر از دانشجویان، خود را در مهارت بازیابی اطلاعات از وب تازه کار ارزیابی کرده اند، ۳۶ نفر از دانشجویان در بازیابی اطلاعات از وب آزموده هستند، ۳۵ نفر اظهار داشته اند که با مهارت بازیابی

جدول ۶. توزیع فراوانی و درصد نسبی آگاهی از تفاوت ابزارهای جستجو با یکدیگر

مجموع	کاملاً	تا حدودی	خیلی کم	نمی دانم	آگاهی از تفاوت	
					شاخص های آماری	
۱۴۷	۶	۲۷	۲۸	۸۶	فراوانی	دانشگاه ایلام
۱۰۰	۴/۱	۱۸/۴	۱۹	۵۸/۵	درصد	
۱۸۱	۲	۳۶	۵۰	۹۳	فراوانی	دانشگاه آزاد اسلامی
۱۰۰	۱/۱	۱۹/۹	۲۷/۶	۵۱/۴	درصد	

نفر (۱۹/۷٪) اظهار داشته اند که از قسمت جستجوی پیشرفته استفاده می کنند و ۳۱ نفر (۲۱/۱٪) از دانشجویان گفته اند که از تلفیقی از این دو روش استفاده می کنند. در بررسی پاسخ های دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی مشاهده می شود که ۹۳ نفر (۵۱/۴٪) از دانشجویان گفته اند که از قسمت جستجوی ساده موتورهای جستجو استفاده می کنند. ۳۸ نفر (۲۱٪) اظهار داشته اند که از قسمت جستجوی پیشرفته استفاده می کنند و ۵۰ نفر (۲۷/۶٪) گفته اند که تلفیقی از این دو روش را برای جستجو به کار می گیرند.

سؤال پنجم پژوهش: کدام ابزارهای جستجو در وب، بیشترین و کمترین استفاده را در بین دانشجویان مورد بررسی دارند؟

جدول ۷ اطلاعات مربوط به میزان استفاده دانشجویان مورد

بررسی از موتور جستجوهای مختلف را نشان می دهد.

با توجه به داده های موجود در جدول ۶، مشاهده می گردد که اختلاف چندانی در آگاهی از تفاوت ابزارهای جستجو با یکدیگر در بین دانشجویان دو دانشگاه دیده نمی شود، ولی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی در مجموع وضعیت بهتری نسبت به دانشجویان ایلام دارند. در بین دانشجویان دانشگاه ایلام، میانگین و انحراف معیار آگاهی از تفاوت ابزارهای جستجو با یکدیگر، به ترتیب ۱/۶۸ و ۹۱۴/ است، در حالی که در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام میانگین و انحراف معیار آگاهی از تفاوت ابزارهای جستجو با یکدیگر، به ترتیب ۱/۷۱ و ۸۲۲/ است.

بررسی استفاده دانشجویان دانشگاه های مورد بررسی از

روش های مختلف جستجو (ساده، پیشرفته، تلفیقی).

۸۷ نفر (۵۹/۲٪) از دانشجویان دانشگاه ایلام گفته اند که از

قسمت جستجوی ساده موتورهای جستجو استفاده می کنند. ۲۹

جدول ۷. آمار توصیفی میزان استفاده دانشجویان از موتور جستجوهای مختلف

خطای انحراف معیار	انحراف معیار	میانگین	نمونه آماری	موتورهای جستجو	
۱۰۲/	۱/۲۳۵	۵/۳۰	۱۴۷	دانشگاه ایلام	Google
۱۱۲/	۱/۵۰۶	۴/۷۷	۱۸۱	دانشگاه آزاد اسلامی	
۰۷۶/	۰/۹۱۹	۱/۴۰	۱۴۷	دانشگاه ایلام	Hotbot
۰۷۹/	۱/۰۵۷	۱/۵۲	۱۸۱	دانشگاه آزاد اسلامی	
۰۷۰/	۰/۸۴۴	۱/۳۲	۱۴۷	دانشگاه ایلام	Teoma
۰۷۴/	۰/۹۹۱	۱/۴۴	۱۸۱	دانشگاه آزاد اسلامی	
۰۸۶/	۱/۰۴۲	۱/۴۷	۱۴۷	دانشگاه ایلام	Altavista
۰۷۲/	۰/۹۶۲	۱/۴۵	۱۸۱	دانشگاه آزاد اسلامی	

Go	دانشگاه ایلام	۱۴۷	۱/۹۵	۱/۵۷۲	۱/۱۳۰
	دانشگاه آزاد اسلامی	۱۸۱	۱/۸۲	۱/۴۵۵	۱/۱۰۸
Excite	دانشگاه ایلام	۱۴۷	۱/۴۸	۱/۰۶۲	۱/۰۸۸
	دانشگاه آزاد اسلامی	۱۸۱	۱/۴۵	۱/۰۲۹	۱/۰۷۷
Bing	دانشگاه ایلام	۱۴۷	۱/۶۱	۱/۱۸۵	۱/۰۹۸
	دانشگاه آزاد اسلامی	۱۸۱	۱/۵۵	۱/۰۹۸	۱/۰۸۲
Yahoo	دانشگاه ایلام	۱۴۷	۴/۰۰	۱/۷۳۶	۱/۱۴۳
	دانشگاه آزاد اسلامی	۱۸۱	۳/۳۲	۱/۹۱۷	۱/۱۴۲

با توجه به اطلاعات موجود در جدول ۷ مشاهده می‌گردد که در بین دانشجویان دانشگاه ایلام، موتور جستجوهای زیر به ترتیب بیشترین استفاده را داشته‌اند: Google، Yahoo، Go، Bing، Excite، Altavista، Hotbot و Teoma.

در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی نیز موتور جستجوهای زیر به ترتیب بیشترین استفاده را داشته‌اند: Google، Yahoo، Go، Bing، Altavista، Hotbot، Excite و Teoma.

در بین دانشجویان هر دو دانشگاه مورد بررسی، موتور جستجوهای Google و Yahoo با اختلاف فاحشی نسبت به سایر موتورهای جستجو، بیشترین استفاده را داشته‌اند. میزان استفاده دانشجویان دانشگاه ایلام و دانشگاه آزاد اسلامی از سایر موتورهای جستجو در حد مطلوبی نیست.

میزان استفاده دانشجویان دانشگاه‌های مورد بررسی از ۸ ابرموتور جستجوی مهم در ذیل آمده است.

جدول ۸. آمار توصیفی میزان استفاده دانشجویان از ابرموتورهای جستجو.

خطای انحراف معیار	انحراف معیار	میانگین	نمونه آماری	ابر موتورهای جستجو	
۱/۰۹۹	۱/۱۹۶	۱/۵۱	۱۴۷	دانشگاه ایلام	Metacrawler
۱/۱۰۱	۱/۳۵۳	۱/۷۳	۱۸۱	دانشگاه آزاد اسلامی	
۱/۰۷۶	۱/۹۲۶	۱/۴۰	۱۴۷	دانشگاه ایلام	Dogpile
۱/۰۶۹	۱/۹۳۲	۱/۴۳	۱۸۱	دانشگاه آزاد اسلامی	
۱/۰۷۸	۱/۹۴۹	۱/۳۵	۱۴۷	دانشگاه ایلام	Copernic
۱/۰۶۴	۱/۸۶۷	۱/۳۹	۱۸۱	دانشگاه آزاد اسلامی	
۱/۰۸۰	۱/۹۷۱	۱/۳۵	۱۴۷	دانشگاه ایلام	Mamma
۱/۰۶۴	۱/۸۶۶	۱/۳۹	۱۸۱	دانشگاه آزاد اسلامی	
۱/۰۸۲	۱/۰۰۰	۱/۳۶	۱۴۷	دانشگاه ایلام	Webcrawler
۱/۰۶۹	۱/۹۲۵	۱/۴۱	۱۸۱	دانشگاه آزاد اسلامی	
۱/۰۶۹	۱/۸۴۲	۱/۲۸	۱۴۷	دانشگاه ایلام	Clusty
۱/۰۶۳	۱/۸۴۱	۱/۳۵	۱۸۱	دانشگاه آزاد اسلامی	
۱/۰۷۷	۱/۹۲۸	۱/۳۵	۱۴۷	دانشگاه ایلام	Ixquick
۱/۰۵۷	۱/۷۷۲	۱/۳۲	۱۸۱	دانشگاه آزاد اسلامی	
۱/۰۶۹	۱/۸۳۳	۱/۳۱	۱۴۷	دانشگاه ایلام	Profusion
۱/۰۶۹	۱/۹۳۰	۱/۴۰	۱۸۱	دانشگاه آزاد اسلامی	

در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی نیز، ابرموتور جستجوهای زیر به ترتیب بیشترین استفاده را داشته‌اند: Profusion، Webcrawler، Dogpile، Metacrawler، Ixquick، Clusty، Copernic، Mamma

با توجه به اطلاعات موجود در جدول ۸ مشاهده می‌گردد که ابرموتور جستجوهای زیر به ترتیب بیشترین استفاده را در بین دانشجویان دانشگاه ایلام داشته‌اند: Dogpile، Metacrawler، Profusion، Mamma، Copernic، Ixquick، Webcrawler، Clusty.

جدول ۹. آمار توصیفی میزان استفاده دانشجویان از راهنماهای موضوعی

موتورهای جستجو	نمونه آماری	میانگین	انحراف معیار	خطای انحراف معیار
Yahoo	۱۴۷	۴/۱۶	۱/۶۲۵	۰/۱۳۴
	۱۸۱	۴/۰۶	۱/۵۶۴	۰/۱۱۶
Open directory	۱۴۷	۱/۷۱	۱/۲۹۳	۰/۱۰۷
	۱۸۱	۱/۷۱	۱/۲۲۸	۰/۰۹۱
Look smart	۱۴۷	۱/۵۲	۱/۰۶۹	۰/۰۸۸
	۱۸۱	۱/۶۴	۱/۱۱۵	۰/۰۸۳
Aol	۱۴۷	۱/۴۹	۱/۰۴۹	۰/۰۸۷
	۱۸۱	۱/۵۶	۱/۱۰۷	۰/۰۸۲
Infomine	۱۴۷	۱/۴۶	۱/۰۰۸	۰/۰۸۳
	۱۸۱	۱/۵۹	۱/۱۹۷	۰/۰۸۹
Librarian index	۱۴۷	۱/۵۶	۱/۱۵۳	۰/۰۹۵
	۱۸۱	۱/۵۱	۱/۰۵۷	۰/۰۷۹

در روز و ۱۵ نفر (۱۰/۲٪) به طور متوسط یکبار در روز، از وب استفاده داشته‌اند. ۱۹ نفر نیز به این سؤال پاسخ نداده‌اند. در بررسی پاسخ‌های دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی مشاهده می‌شود که ۸۲ نفر (۴۵/۳٪) اعلام کرده‌اند که چند بار در ماه از وب استفاده می‌کنند. ۳۴ نفر (۱۸/۸٪) چند بار در هفته، ۸ نفر (۴/۴٪) یکبار در روز و ۸ نفر (۴/۴٪) نیز چند بار در روز، به طور متوسط از وب استفاده داشته‌اند. ۴۹ نفر نیز به این سؤال پاسخی نداده‌اند.

سؤال هفتم پژوهش: نتایج یافته شده بوسیله ابزارهای جستجوی وب تا چه حد نیازهای دانشجویان دانشگاه‌های ایلام و آزاد اسلامی واحد ایلام را برآورده می‌کند؟

در بین دانشجویان دانشگاه ایلام، ۷۶ نفر اظهار داشته‌اند که بیشتر اوقات و ۶۰ نفر گفته‌اند که بعضی وقت‌ها موفق می‌شوند به

با توجه به اطلاعات موجود در جدول ۹ مشاهده می‌گردد که راهنماهای موضوعی زیر، به ترتیب بیشترین استفاده را در بین دانشجویان دانشگاه ایلام داشته‌اند: Open directory، Yahoo، Librarian index، Infomine، Aol، Look smart. راهنماهای موضوعی زیر، به ترتیب بیشترین استفاده را در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی داشته‌اند: Look، Open directory، Yahoo، Librarian index، Aol، Infomine، smart.

سؤال ششم پژوهش: میزان استفاده دانشجویان دانشگاه‌های ایلام و آزاد اسلامی واحد ایلام از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب چقدر است؟

۶۳ نفر (۴۲/۹٪) چند بار در هفته، ۳۳ نفر (۲۲/۴٪) از دانشجویان چند بار در ماه، ۱۷ نفر (۱۱/۶٪) از دانشجویان چند بار

تقریباً هیچ وقت به اطلاعات مورد نظرشان دسترسی پیدا نمی کنند و ۱۱ نفر نیز گفته اند که تقریباً همیشه به اطلاعات مورد نظرشان با استفاده از ابزارهای جستجوی اطلاعات دسترسی پیدا می کنند. در جدول شماره ۱۰ اطلاعات مربوط به میزان رضایت دانشجویان از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب مشاهده می شود.

اطلاعات مورد نظرشان دسترسی پیدا کنند، ۸ نفر اظهار داشته اند که تقریباً هیچ وقت، با استفاده از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب به اطلاعات مورد نظرشان دسترسی پیدا نمی کنند و ۳ نفر نیز اظهار داشته اند که همیشه موفق می شوند به اطلاعات مورد نظرشان دسترسی پیدا می کنند. در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی ۸۶ نفر بیشتر اوقات، ۶۱ نفر بعضی وقت ها به اطلاعات دست پیدا می کنند، ۲۳ نفر از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی گفته اند که

جدول ۱۰. توزیع فراوانی و درصد نسبی میزان رضایت از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب

میزان رضایت		متوسط	کم	خیلی کم	خیلی زیاد	ابزار جستجو	
فراوانی	درصد					فراوانی	درصد
۱۷	۱۱/۶	۳۲	۱۳	۱۷	۴۰	موتور جستجو	دانشگاه ایلام
۱۷	۱۱/۶	۳۲	۱۳	۱۷	۴۰		دانشگاه آزاد اسلامی
۶۸	۴۶/۲	۳۲	۲۰	۶۸	۶	ابرموتور جستجو	دانشگاه ایلام
۸۷	۴۸/۱	۳۲	۲۳	۸۷	۶		دانشگاه آزاد اسلامی
۵۶	۳۸/۱	۳۱	۲۱	۵۶	۱۵	راهنمای موضوعی	دانشگاه ایلام
۷۸	۴۳/۱	۳۷	۲۴	۷۸	۱۵		دانشگاه آزاد اسلامی
۴۳/۱	۴۳/۱	۲۰/۴	۱۳/۳	۴۳/۱	۸/۳		

بررسی ها نشان می دهد که میانگین و انحراف معیار رضایت دانشجویان دانشگاه ایلام از موتورهای جستجو به ترتیب ۳/۵۳ و ۱/۲۹۴ است، در حالی که میانگین و انحراف معیار رضایت دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی از موتورهای جستجو ۳/۴۰ و ۱/۳۱۱ است. میانگین و انحراف معیار رضایت دانشجویان دانشگاه ایلام از ابرموتورهای جستجو به ترتیب ۲/۱۶ و ۱/۲۶۶ است، در حالی که میانگین و انحراف معیار رضایت دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی از ابرموتورهای جستجو به ترتیب ۲/۰۹ و ۱/۲۱۲ است. میانگین و انحراف معیار رضایت دانشجویان دانشگاه ایلام از راهنمای موضوعی وب به ترتیب ۲/۴۶ و

پاسخ های دانشجویان دانشگاه ایلام و دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام در جدول ۱۰ دیده می شود. در بین دانشجویان دانشگاه ایلام، ۴۵ نفر به میزان زیاد، ۴۰ نفر به میزان زیاد، ۳۲ نفر در حد متوسط، ۱۷ نفر خیلی کم و ۱۳ نفر به میزان کم، در استفاده از موتورهای جستجو رضایت داشته اند. بررسی پاسخ های دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی نشان می دهد که ۴۸ نفر به میزان خیلی زیاد، ۴۴ نفر به میزان زیاد، ۳۸ نفر در حد متوسط، ۳۴ نفر به میزان کم و ۱۷ نفر به میزان خیلی کم از موتورهای جستجو رضایت داشته اند.

اینترنت و ۲۴ نفر از ضعف امکانات سخت افزاری دانشگاه؛ به عنوان مهم ترین مشکلات خود در استفاده از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب نام برده اند.

آزمون فرضیه های پژوهش

در بخش آمار استنباطی از آزمون های آماری متناسب با فرضیه های پژوهش برای آزمون فرضیه ها استفاده شده است. در این پژوهش، برای بررسی فرضیه اول، از ضریب همبستگی اسپیرمن (r_s)، برای بررسی فرضیه دوم از آزمون t - دو نمونه ای و برای بررسی فرضیه سوم از آزمون مان - ویتنی^۱ استفاده شده است.

فرضیه اول: بین میزان آگاهی دانشجویان مورد بررسی با میزان استفاده آنها از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب رابطه معنی داری وجود دارد.

(فرضیه صفر) رابطه معنی داری وجود ندارد = H_0

(فرضیه خلاف) رابطه معنی داری وجود دارد = H_1

چون $r=0/34$ با سطح معنی داری $p<0/001$ از $\alpha=0/01$ کوچک تر است، با ۹۹ درصد اطمینان فرض صفر پژوهش رد می شود، لذا رابطه بین میزان آگاهی دانشجویان مورد بررسی با میزان استفاده آنها از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب از نظر آماری معنی دار می باشد، پس فرضیه اول پژوهش تأیید می گردد. با توجه به علامت و مقدار ضریب همبستگی اسپیرمن که برابر با $0/۳۳۵$ است، این رابطه مستقیم و به سمت مثبت است. هر چه میزان آگاهی دانشجویان مورد بررسی از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب بیشتر باشد، میزان استفاده این دانشجویان از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب بیشتر است.

فرضیه دوم: بین میزان آگاهی دانشجویان دو دانشگاه از ابزارهای جستجوی اطلاعات تفاوت معنی داری وجود دارد.

(فرضیه صفر) تفاوت معنی داری وجود ندارد = H_0

(فرضیه خلاف) تفاوت معنی داری وجود دارد = H_1

از آنجایی که مقدار P برابر $0/۰۰۱$ است و کوچک تر از $0/۰۵$ است، در نتیجه تفاوت بین میزان آگاهی دانشجویان

در حالی که میانگین و انحراف معیار رضایت دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی از راهنماهای موضوعی به ترتیب $۲/۳۲$ و $۱/۳۷۳$ است. در هر سه ابزار جستجوی بررسی شده، میزان رضایت دانشجویان دانشگاه ایلام بیشتر از رضایت دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی است.

سؤال هشتم پژوهش: چه میزان از نتایج یافته شده بوسیله ابزارهای جستجوی وب توسط دانشجویان دانشگاه و دانشگاه آزاد اسلامی ایلام مورد مطالعه و استفاده قرار می گیرند؟

در بین دانشجویان دانشگاه ایلام، ۵۲ نفر سه صفحه اول نتایج، ۳۱ نفر صفحه اول نتایج، ۳۱ نفر کل نتایج و ۲۳ نفر از دانشجویان اظهار داشته اند که فقط اولین نتیجه را مطالعه می کنند. پاسخ های دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی به صورت زیر است: ۶۰ نفر از دانشجویان، کل نتایج، ۴۸ نفر سه صفحه اول، ۴۶ نفر صفحه اول نتایج و ۲۷ نفر فقط اولین نتیجه، از نتایج بازبایی شده را مورد مطالعه قرار می دهند.

سؤال نهم پژوهش: مشکلات موجود در استفاده از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب از نظر دانشجویان چیست؟

دانشجویان می توانند برای پاسخ به این سؤال، در صورت تمایل بیش از یک گزینه انتخاب کرده و یا علاوه بر گزینه های موجود، خود نیز مواردی را اضافه نمایند. در بین دانشجویان دانشگاه ایلام، ۸۵ نفر از دانشجویان؛ سرعت پایین اینترنت، ۵۰ نفر از عدم آشنایی با روش ها و شیوه های جستجوی وب، ۴۹ نفر از عدم آشنایی با زبان های خارجی، ۲۷ نفر از ضعف امکانات سخت افزاری دانشگاه، ۲۲ نفر از دانشجویان از بازبایی بیش از حد اطلاعات و ۱۸ نفر از عدم دسترسی یا ضعف امکانات دسترسی به اینترنت، به عنوان مهم ترین مشکلات خود در استفاده از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب نام برده اند. در بررسی پاسخ های دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی ایلام مشاهده می شود که ۹۰ نفر از دانشجویان؛ از سرعت پایین اینترنت، ۶۱ نفر از عدم آشنایی با زبان های خارجی، ۳۳ نفر از بازبایی بیش از حد اطلاعات، ۳۲ نفر از عدم آشنایی با روش ها و شیوه های جستجوی وب، ۲۹ نفر از عدم دسترسی یا ضعف امکانات دسترسی به

^۱.Mann-Whitney Test

۵۹/۱٪ از دانشجویان دانشگاه ایلام و ۵۷/۵٪ از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی، هدف خود از جستجوی اطلاعات در شبکه جهانی وب را انجام پروژه‌های درسی دانسته‌اند. پژوهش‌های تاج‌الدینی (۱۳۸۴) و مالک و محمود (۲۰۰۹) نیز نشان دادند که مهم‌ترین اهداف کاربران از جستجوی شبکه‌ی جهانی وب، کسب اطلاعات روزآمد و انجام کارهای پژوهشی، دستیابی به اطلاعاتی که در منابع چاپی یافت نشده است، تحقیق و پژوهش و انجام تکالیف دانشگاهی بوده است. ارتقای سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان می‌تواند آنها را به یادگیرندگان مادام‌العمر تبدیل کرده و باعث توسعه علمی و آموزشی دانشگاه‌ها شود. میانگین مهارت‌بازیابی اطلاعات در بین دانشجویان دانشگاه ایلام ۳/۱۹ و در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی ۲/۷۶ بود، پس دانشجویان دانشگاه ایلام، وضعیت بهتری نسبت به دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی داشته‌اند. ۵۹/۲٪ از دانشجویان دانشگاه ایلام و ۵۱/۴٪ از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی، معمولاً از بخش جستجوی ساده ابزارهای جستجو استفاده می‌کنند. موتور جستجوهای گوگل و یاهو بیشترین استفاده را در بین دانشجویان دو دانشگاه دارند. در پژوهش‌های صورت گرفته زیادی از جمله مارتزوکو^۱ (۲۰۰۸)، مالک و محمود (۲۰۰۹) و ... نیز کاربران بیشترین استفاده را از دو موتور جستجوی گوگل و یاهو داشته‌اند. در حال حاضر نیز کاربران اقبال روزافزونی در سراسر دنیا نسبت به موتور جستجوی گوگل دارند که این امر حاکی از موفقیت این موتور جستجو و رضایت کاربران از آن است که به خوبی توانسته است بهترین جایگاه را در بین سایر موتورهای جستجو کسب کند. ابرموتور جستجوهای متاکراولر^۲ و داگپیل^۳ بیشترین استفاده را در بین ابرموتور جستجوها، توسط دانشجویان دو دانشگاه دارند. تاج‌الدینی (۱۳۸۴) نیز در پژوهش خود نشان داد که دانشجویان در بین ابرموتورهای جستجو، بیشترین استفاده را از ماما^۴ و متاکراولر داشته‌اند. در میان راهنمای موضوعی، دانشجویان دو دانشگاه بیشترین استفاده را از راهنمای موضوعی

دانشگاه ایلام و دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب معنی‌دار است، پس فرضیه صفر رد شده و فرض خلاف تأیید می‌گردد، در نتیجه فرضیه دوم پژوهش تأیید می‌گردد. اختلاف میانگین ۹۲۸/۰ از نظر آماری معنی‌دار است. ضریب t به‌دست‌آمده برای این فرضیه برابر با ۳/۳۸ می‌باشد.

فرضیه سوم: بین میزان استفاده دانشجویان دو دانشگاه از ابزارهای جستجوی اطلاعات تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

(فرضیه صفر) تفاوت معنی‌داری وجود ندارد $H_0 =$

(فرضیه خلاف) تفاوت معنی‌داری وجود دارد $H_1 =$

نمره U Mann-Whitney برابر ۵۳۳۰/۰۰ محاسبه شده است. از آنجایی که مقدار P محاسبه‌شده کمتر از ۰/۰۵ است، فرض صفر رد می‌شود و می‌توان گفت که بین میانگین رتبه استفاده دانشجویان دو دانشگاه از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب تفاوت معنی‌داری وجود دارد. پس با ۹۵ درصد اطمینان فرضیه سوم پژوهش تأیید می‌گردد.

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌ها نشان می‌دهد که میانگین میزان آشنایی دانشجویان دانشگاه ایلام با ابزارهای جستجوی اطلاعات ۳/۶۰ و میانگین میزان آشنایی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی با ابزارهای جستجوی اطلاعات ۳/۲۲ است. در نتیجه دانشجویان دانشگاه ایلام آشنایی بیشتری با ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب دارند. عواملی چون تجربه قبلی، و امکانات مناسبی که در اختیار دانشجویان دانشگاه دولتی قرار داشته است، بر آشنایی بیشتر این دانشجویان با ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب تأثیر گذاشته است. به نظر می‌رسد که آشنایی دانشجویان با وب و ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب، به صورت آکادمیک و مبتنی بر گذراندن دوره‌های آموزشی نبوده است. با توجه به هزینه‌های بالایی که صرف ایجاد زیرساخت‌های اینترنتی دانشگاه‌ها می‌شود، لزوم برگزاری دوره‌های آموزشی و علمی رایگان توسط متخصصان مربوطه در هر یک از دانشگاه‌ها، جهت آشنایی بیشتر دانشجویان با وب و ابزارهای جستجو ضروری به نظر می‌رسد.

1. Martzoukou
2. Metacrawler
3. Dogpile
4. Mamma

شیوه‌های جستجو در وب و ضعف دانشجویان در زبانه‌ای خارجی از جمله مشکلات مهم دانشجویان در استفاده از ابزارهای جستجوی اطلاعات بوده است. برگزاری دوره‌های آموزشی "شیوه‌های جستجوی اطلاعات در شبکه جهانی وب" در کوتاه‌مدت می‌تواند بسیاری از مشکلات دانشجویان مورد بررسی در استفاده از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب را کاهش دهد. با توجه به اینکه دانشجویان هر دو دانشگاه در استفاده از زبان‌های خارجی با مشکل مواجه هستند، ضروری است مسئولین دو دانشگاه اقدامات لازم را جهت تقویت زبان‌های خارجی دانشجویان انجام دهند. یافته‌های پژوهش مالک و محمود (۲۰۰۹) نیز نشان می‌دهد که کاربران در استفاده از شبکه جهانی وب با مشکلاتی از جمله سرعت پایین و ... روبرو بوده‌اند.

با توجه به یافته‌های پژوهش، موارد زیر در جهت ارتقای آگاهی دانشجویان از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب به مسئولین پیشنهاد می‌شود:

یافته‌ها نشان داد که میزان آشنایی دانشجویان دو دانشگاه با ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب در وضعیت خوبی نیست، پیشنهاد می‌شود مسئولان دو دانشگاه از کتابداران متخصص برای برگزاری کارگاه‌های آموزشی در حوزه جستجوی اطلاعات در وب برای آموزش دانشجویان استفاده کنند.

یافته‌ها حاکی از این بود که دانشجویان در میان ابزارهای جستجو بیشترین استفاده را از موتورهای جستجو دارند، پیشنهاد می‌شود مسئولان دو دانشگاه اقدامات لازم را جهت آگاهی دانشجویان از سایر ابزارهای جستجو به عمل آورند. از جمله اینکه می‌توان از اساتید و دانشجویان رشته کامپیوتر و کتابداری و اطلاع‌رسانی برای برگزاری کلاس‌های مرتبط استفاده کرد.

پایگاه‌های اطلاعاتی تخصصی در هر رشته شناسایی و به دانشجویان مربوطه معرفی شود.

برگزاری کارگاه‌های آموزش سواد اطلاعاتی، جهت ارتقای سطح آگاهی و استفاده دانشجویان از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب. تقویت مهارت‌های سواد اطلاعاتی دانشجویان می‌تواند آن‌ها را به‌عنوان یادگیرندگان مادام‌العمر تبدیل کند.

یاهو داشته‌اند. میانگین میزان تجربه استفاده از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب در بین دانشجویان دانشگاه ایلام ۳/۰۱ و میانگین میزان تجربه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی ۲/۴۴ بوده است. از این حیث دانشجویان دانشگاه ایلام، تجربه بیشتری نسبت به دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی داشته‌اند. میانگین دسترسی به اطلاعات مورد نیاز در دانشگاه ایلام ۲/۵۰ و در دانشگاه آزاد اسلامی ۲/۴۷ بوده است. در بین ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب، دانشجویان بیشترین رضایت را از موتورهای جستجو داشته‌اند. یافته‌های پژوهش مارتزوکو (۲۰۰۸) نیز نشان داد که سهولت استفاده و آشنایی، دو عامل مؤثر بر رضایت کاربران از ابزارهای جستجو بوده است. میانگین میزان استفاده از اطلاعات بازیابی شده در بین دانشجویان دانشگاه ایلام ۲/۴۵ و در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی ۲/۴۲ است. معمولاً در جستجوهای موفق، مرتبط‌ترین اطلاعات بازیابی شده، در چند نتیجه ابتدایی دیده می‌شوند. به نظر می‌رسد اگر دانشجویان دو دانشگاه با آموزش‌های تخصصی، جستجوهای موفق‌تری داشته باشند، مجبور نخواهند تا کل نتایج را که معمولاً همراه با اطلاعات نامرتب زیادی خواهد بود مورد مطالعه قرار دهند. علاوه بر این، مطالعه کلیه نتایج بازیابی شده از لحاظ زمانی نیز مقرون به صرفه نیست. نتایج پژوهش حبیبی (۱۳۸۲) نشان می‌دهد که در زمینه‌ی میزان استفاده از نتایج جستجو، اکثر اعضای هیأت علمی علاوه بر صفحه اول نتایج، تعدادی از صفحات بعدی را نیز بررسی و مطالعه می‌کنند. ۲۸/۳ درصد از آن‌ها فقط صفحه اول نتایج را مورد بررسی و استفاده قرار می‌دهند. نتایج پژوهش مالک و محمود (۲۰۰۹) نشان می‌دهد که دانشجویان مورد بررسی فقط ده نتیجه اولیه‌ی بازیابی شده بوسیله‌ی موتورهای جستجو را مورد بررسی قرار می‌دهند. نتایج بررسی نشان می‌دهد که مهم‌ترین مشکل دانشجویان هر دو دانشگاه در استفاده از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب، سرعت پایین اینترنت بوده است. با توجه به پژوهش‌های دیگری نیز که در آن‌ها این مسئله به عنوان یک مشکل مهم که کاربران با آن مواجه بوده‌اند مطرح شده است. لزوم توجه بیش از پیش مسئولین امر (استانی و دانشگاهی) به این مشکل ضروری به نظر می‌رسد. عدم آشنایی با روش‌ها و

حسینی، م؛ مهدی زاده اشرفی، ع. (۱۳۸۵). روش تحقیق در علوم انسانی. تهران: یکان

داورپناه، م. (۱۳۸۷). جستجوی اطلاعات علمی و پژوهشی در منابع چاپی و الکترونیکی (شامل حوزه های: علوم، فنی مهندسی، کشاورزی، پزشکی، علوم انسانی و اجتماعی). تهران: دبیزش.

درودی، ف. (۱۳۸۷). بررسی مهارت های دانشجویان کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد اسلامی (واحد علوم و تحقیقات تهران) در جستجوهای اینترنتی. فصلنامه علوم و فناوری اطلاعات، ۲۴ (۱): ۳۶-۱.

دیانی، م. (۱۳۸۲). گلوگاه های پژوهش در علوم اجتماعی. مشهد: کتابخانه رایانه ای.

سلیمانی نژاد، ع؛ سلاجقه، م؛ سلیمانی، آ. (۱۳۹۵). بررسی میزان استفاده از وب (با رویکردی به وب نامرئی) براساس مدل تیپ ایده آل ماکس وبر: مطالعه موردی اعضای هیأت علمی دانشکده علوم دانشگاه باهنر کرمان. فصلنامه دانش شناسی، ۳۴: ۶۷-۷۹.

شبکه اطلاع رسانی نور (۱۳۸۳). کاوش در اینترنت: پژوهش در حوزه های علوم اسلامی. قم: مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی.

فرزانه، ا؛ امانی، ف؛ تفرجی، ر؛ آقایی، م. (۱۳۹۴). بررسی میزان آگاهی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اردبیل در استفاده از منابع اطلاعاتی الکترونیکی. پژوهش در آموزش علوم پزشکی، ۷(۲): ۶۸-۶۱.

کوشا، ک (۱۳۸۱). ابزارهای کاوش اینترنت: اصول، مهارت ها، و امکانات جستجو در وب. تهران: کتابدار.

واگان، ل (۱۳۸۴). روش های آماری: برای متخصصان کتابداری و اطلاع رسانی. ترجمه محمد رضا قانع و کیوان کوشا. تهران: چاپار.

Buschman, J, & Warner, D. (2005). *Researching and Shaping Information Literacy Initiatives in Relation to the Web: Some framework problems and needs*. The Journal of Academic Librarianship, 31 (1): 12-18.

Choo, C, Detlor, B, & Turnbull, d. (1999). *Information Seeking on the Web; An Integrated Model of Browsing and Searching*. 1999 ASIS Annual Meeting Contributed Paper. <http://choo.fis.utoronto.ca/fis/respub/asis99/>

De Groote, S., Shultz, M., Blečić, D. (2014). *Information-seeking behavior and the use of online resources: a snapshot of current health sciences faculty*. J Med Lib Assoc, 102(3) July 2014. DOI: <http://dx.doi.org/10.3163/1536-5050.102.3.006>

پیشنهاد برای پژوهش های آینده عبارتند از:

✓ بررسی تطبیقی وضعیت دانشجویان دانشگاه های کشور در آگاهی و استفاده از ابزارهای جستجوی اطلاعات و مقایسه با کشورهای دیگر؛

✓ بررسی اهمیت نقش و جایگاه کتابداران در ارتقای آگاهی و استفاده از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب؛

✓ بررسی میزان آگاهی و استفاده اعضای هیأت علمی از ابزارهای جستجو اطلاعات در وب؛

✓ بررسی تأثیر آموزش سواد اطلاعاتی در آگاهی و استفاده از ابزارهای جستجوی اطلاعات در وب.

منابع

اسلامی، ع؛ کشاورز، ح. (۱۳۸۶). بررسی مهارت جستجوی اطلاعات در منابع الکترونیکی پیوسته در دانشجویان دکتری دانشکده جغرافیای دانشگاه تهران. علوم و فناوری اطلاعات، ۲۳ (۱ و ۲): ۴۵-۶۰.

اسلوین، ج. (۱۳۸۰). اینترنت و جامعه. ترجمه عباس گیلوری و علی رادباوه. تهران: نشر کتابدار.

امیرامینی خلف لو، م؛ بیات، پ؛ و کیلی، ن. (۱۳۹۷). رفتار اطلاع یابی دانشجویان علمی - کاربردی مرکز آموزش جهاد کشاورزی بوشهر و ارائه راهکارهایی در جهت ارتقاء آن. فصلنامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، ۴۴: ۴۲-۵۴.

پاول، ر. (۱۳۷۹). روش های اساسی پژوهش برای کتابداران. ترجمه نجلا حریری. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، مرکز انتشارات.

تاج الدینی، س. (۱۳۸۴). بررسی مقایسه ای تأثیر رشته های تحصیلی کامپیوتر و کتابداری دانشجویان دوره تحصیلات تکمیلی بر توانایی استفاده از ابزارهای جستجوی وب در دانشگاه آزاد اسلامی تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران شمال، دانشکده علوم انسانی.

جمالی مهموئی، ح. (۲۰۰۷). وب. در حری، عباس (سروراستار)، دایره المعارف کتابداری و اطلاع رسانی. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ج. ۲: ۱۸۶۱.

چمبرلین، آ. (۱۳۸۳). دوره مقلداتی آموزش جستجو در وب. ترجمه سیمین نیازی. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.

- University of the Punjab. Webology, 6(2). Article 70. Retrived from: <http://www.webology.ir/2009/v6n2/a70.html>
- Mansourian, Y. (2008). *Coping strategies in web searching*. Program: Electronic Library and Information Systems, 42(1): 28-39. doi: 10.1108/00330330810851564. www.emeraldinsight.com/0033-0337.htm
- Martzoukou, K. (2008). *Students Attitudes Towards Web Search Engines - Increasing Appreciation of Sophisticated Search Strategies*. Libri, 58: 182-201. doi: 10.1515/libr.2008.019.
- O'Carroll, A., Westby, E., Dooley, J., Gordon, K.(2015). *Information-Seeking Behaviors of Medical Students: A Cross-Sectional Web-Based Survey*. JMIR Medical Education; 1(1):e4. doi: 10.2196/mededu.4267.
- Fallows, D. (2005). *Search engine users: Internet searches are confident, Satisfied and trusting-but they are also unaware and Naive*. Pew Internet & American Life project. http://www.pewinternet.org/pdfs/PIP_Searchengine_users.pdf
- Habibi, S; Fatemi, S; Doshmangir, L; and Sedghi, S (2019). *Search Strategies and Information Search Tools Used by Pharmacy PhD Students: A Qualitative Study*. Library Philosophy and Practice (e-journal). 2526. <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/2526>
- Lewandowski, D. (2008). *Search engine user behaviour: How can users be guided to quality content?*. Information Services & Use, 28, 261-268. doi: 10.3233/ISU-2008-0583.
- Malik, A, & Mahmood, K. (2009). *Web search behavior of university students: a case study at*

Comparative study of knowledge and use of information search tools on the web (Case study: Students of Ilam University and Ilam Islamic Azad University)

Yaser Faizolahy¹ | Zahra Mousavizadeh² | Ali Jalali Dizaji³

1- Master of Library and Information Science, Allameh Tabatabai University of Tehran
(corresponding author) faizolahy@gmail.com

2-Assistant Professor, Knowledge and Information Science Department, Allameh Tabataba'i University

3-Faculty member of AllamehTabatabaei university

Abstract:

Objective: Nowadays, web search skills are very important for many searchers, and with the rapid increase in the amount of information on the web, it seems necessary to learn them. The purpose of this study is a comparative study of the knowledge and use of students in Ilam and Islamic Azad universities of Ilam branch of information search tools on the web.

Method: The research method was survey and a questionnaire was used to collect data. The statistical sample of the research is 375 students of Ilam University and Islamic Azad University of Ilam Branch who have been selected by stratified random sampling method. Data were analyzed using SPSS software and Spearman correlation test, t-test and Mann-Whitney test were used.

Results: The results show that the average familiarity of students of the two universities with information search tools on the web is 3.60 and 3.22, respectively. The goal of the majority of the students of the two universities in searching for information on the World Wide Web was to carry out course projects. Among the information search tools on the web, search engines were the most used, and among search engines, students used Google and Yahoo the most, and among thematic guides, Yahoo was the most used. The average experience of using information search tools in Ilam University is 3.01 and in Islamic Azad University is 2.44.

Conclusion: The results showed that the level of knowledge of students of two universities about information search tools on the Web was low; As a result, the use of tools by these students has not been favorable.

Keywords: Web, Information, Information Search Tools, Information search behavior